

„EDINOST“
Izhaja po trikrat na teden v šestih izdanjih ob **torških, četrških in sobotnih**. Zjutranje izdanje izhaja ob 6. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za en mesec . f. 1.—, izven Avstrije f. 1.50 za tri mesece 3.— „ „ 4.50 za pol leta 6.— „ „ 9.— za vse leto 12.— „ „ 18.—
Naročnine je plačevati naprej na naročbe brez priložne naročnine se uprava se ozira.

Posredniške številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 3 nč., izven Trsta po 4 nč.

EDINOST

Oglasi se računajo po tarifi v petito; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana, osmrtnice in javno zahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema **upravitelstvo** ulica Molino picolo št. 3, II. nadst. Naročnino in oglase je plačevati loco Trst. Odpriete reklame cije so proste poštnine.

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

„V edinosti je moč“.

Italijanski poslanci na Dunaju.

(Izv. poročilo z Dunaja.)

Vsi vemo: kakó, čegavo pomočjo, na kaki način in kakimi sredstvi je došlo iz Primorja 11 italijanskih zastopnikov v zbornico poslancev, v državni zbor.

Poučeni po svojih zaščitnikih, kaj in kako morajo delati, odpotovali so na Dunaj tudi oni, kateri niso hoteli tja gori do letos, in ki so mislili, da bi morali v parlament — nekam drugam.

Dospévši na Dunaj so se nemudoma sestali z italijanskimi poslanci iz Trentina, in sicer vsi z vsemi. Prejšnja zastopnika furlanskih občin, sedanji knezoškof Valussi v Tridentu in sedanji prepozit Jordan v Gorici, sta bila člena konservativnega kluba oziroma divjaka. Sedanji zastopnik imenovanih občin, katoliški župnik, stopil je v isto kolo z liberalci iz Primorja, in vsi ukup v jedno in isto kolo z vsemi Italijani iz Trentina. Poprej so bili tudi ti poslednji vedno razdeljeni v konservativce in liberalce in so hodili vsaki svojo pot, a ni jedni ni drugi niso hoteli hoditi ukupno z Italijani iz Primorske. Pravili so, da so jim interesi različni, v resnici pa tirolski Italijani niso odobraval postopanja primorskih Italijanov z Hrvati in Slovenci.

Sedaj pa so se združili vsi v jeden klub, „club italiano“ na obrambo italijanskega jezika. Izognili so se vsem verskim, gospodarskim in socialnim vprašanjem. Italijanstvo nad vse, dá, celo — vse! Kaj je gospodarski napredek, kaj vera, kaj socialne razlike? Vse to naj spi! Narod naj se le hrani italijanskim jezikom! To naj si zapomnijo tudi oni naši, ki so glasovali za „Bartolića“, ki je sededa tudi v „klubu italijanskem“, in ki se ne briga za ničesar drugega, nego za italijanstvo!

Sestavivši ta klub po napotku svojih zaščitnikov, so mislili, da bodo igrali Bog zna kako ulogo v parlamentu. Visoko so držali svoje glave, kakor bi hoteli reči: to smo mi, in vsa monarhija se

vrti okolo nas. Jeden med njimi diži svojo glavo kakor pav — da ne rečemo, da stoji kakor prazen klas — in suče se med poslanci po dvorani — z glače rokovicami na rokah.

Uverjeni so bili, da bodo v večini ukupno s Poljaki, Čehi in nemškimi veleposestniki. Držali so se samosvestno, misleči, da bodo mogli na ta način še hujše pritiskati Hrvate in Slovence.

Motili so se, siromaki. Poljaki in Čehi niso marali zanje. Raje so se združili v kolo s Hrvati, Slovenci in Malorusi in v kolo z nemškimi katoliki. —

Italijani so došli tja, kjer jim je pravo mesto, med nemške liberalce in nemške nacjonalce.

Prizadevali so si, da bi to pokrili, da bi se potajili, ali slednjič so morali pokazati svoje pravo lice. To so storili povodom glasovanja glede obtožbe petorice ministrov radi jezikovnih naredeb v Češki in Moravski. Bili so v zadregi. Ako glasujejo za obtožbo, zamerijo se vladi — a to jim je bilo težko, ker vedo, kaj so brez vlade. Ako ne glasujejo, potem se zamerijo nemškim liberalcem in nacjonalcem. Tako jim je bilo položnje. Izbrali so torej neko srednjo pot, a zamerili so se menda s tem na obe strani. Saj so celó njihove novine pisale javno, da jim je rekel gospod ministerski predsednik po glasovanju o onih predlogih: Vi ste zapustili mene, jaz pa zapustim vas!

Poslednje dni si prizadevajo, da bi popravili storjeno pogreško svojo; kar silijo se, da bi glasovali tako, kakor mislijo, da bi bilo prav — vladi!!

Ali da ste jih videli dne 11. t. m., kako so se zvižali in pripogibali, ter laskali pri raznih poslancih večine. Jeden njih, ravno Bartolič, je skesano govoril z opatom Treuenfelsom in grofom Falkenheimom; oba sta konservativca. Drugi zopet z nekimi češkimi poslancem; tretji s Poljakom. Nekoliko družih zopet z nekojimi nemškimi liberalci in nacjonalci. Jeden za drugim so letali k predsed-

„Umreti hočem, Fran! z vami mi je prešlo veselje do življenja“.

Potem bi jo on globoko ginjen objel, jo pritisnil k sebi, odnesel v svojem naročju ter prosil: „Ne, nikar ne umri! jaz te potrebujem, da se utolažim in prebolim vse gorjé, katero mi je storila ona ženska“.

A to so sanje pesnikove, srečanje, kakor se ne dogajajo v pravem življenju. O grozno, trdo življenje! Kolikrat je ta malenkost kriva, da se ne reši življenje človeško, ko bi bila dovolj najnezatnejša malenkost... zato so vse resnične povesti tako žalostne.

Cesta za cesto, potem trg in most, kojega plinove svetilnice odsevajo iz temne vode. Tu je naposled reka! v megli rahle, vlažne jesenske noči gleda pred sabo šireči se njej neznani Pariz v zmešani, strašči velikosti... tu mora umreti.

Čuti se tako majhno, tako osamelo, tako izgubljeno v neizmerni obsežnosti tega velikega, razsvetljenega, pustega mesta; zdi se jej, kakor bi bila že mrtva. Bliža se nabrežju; kar jo za hip ustavi vonjava cvetic, perja in vlažne prsti. Pri njenih nogah, na tlaku kraj brega stoji množica s slamo ovitih rastlin in ličnih, v bel papir zavitih loncev za cvetice; vse to je pripravljeno za jutrajšnji trg. Zaspane prodajalke, zavite v ogrinjala, z žrvjavo pod nogami, se naslanjajo nazaj v svoje stole. Tu stoje raznobojne zvezdice, pozne rože in

niku zbornice; videlo se je, da hočejo nekaj imet od njega. Za čem je šlo? O dveh stvareh.

Ponedeljek zvečer in v torek zjutraj minulega tedna je imel svojo sejo legitimacijski odsek, to je oni odsek, ki ima proučiti protestovane volitve.

„Bartolićevo“ in Laginjevo je dobil dr. Ferjančič v preiskovanje in poročanje; Hortisovo in Mauronerjevo dr. Laginja; Verzeznassijevo iz Gorice dr. Dyk!

Od tod in le od tod poparjenost italijanskih gospode! Od tod njih beračenje in klečeplazenje pred raznimi poslanci. Od tod prilizovanje tudi pri onih, katerih Italijani ne morejo videti sicer.

Gospoda Italijani merijo tudi druge se svojim „bračem“, pa si ne morejo niti misliti tega, da bi njihov politični protivnik mogel sestaviti pravično poročilo. Z druge strani — brž ko ne jim vest ni prav čista, ker vedo najbolje oni sami, kako so izvele volitve na Primorskem. Sicer ne bi bili tako poparjeni.

Druga stvar, radi katere so tako letali k predsedniku, je bila razprava o nujnih predlogih glede odnošajev v Primorski. Hoteli so na vsak način, da ta razprava pride na dnevni red še le v torek, dne 18. maja. Ne vemo, zakaj! Nekateri mislijo, da so želeli odložiti razpravo v nadi, da v torek pride vmes zopet kaj drugega in da se tako utegneta sploh pokopati nujna predloga, in da se ne bode razpravljalo o njej. Bržkone jim tudi tu ni bila vest čista.

Kakor znano je bila dne 13. maja razprava o nujnih predlogoma. Vsa seja je bila posvečena istima. Razprava je pokazala gospodo v pravi luči. Vspeh razprave je bil popoln poraz Italijanov, kakor smo že konstatovali v tem listu. Dejstva, ki so jih navajali hrvatski in slovenski poslanci, so napravile globok utis na zbornico. To je tudi vzrok, da so po koncu vse nemško-liberalne novine, da bi zbrisale nekoliko ta utis.

resede polnijo zrak s prijetno vonjavo, v blede mesečini delajo lahno senco okrog sebe ter so pripravljene ustrezati željam vzbujajočega se Pariza, iztrgane domačim svojim tlom.

Revica Désirée! Zdi se jej, da jej z dišavami tega potujočega vrta v srce sili vsa mladost, pičlo odmerjeni veseli dnevi in prevarjena njena ljubezen. Počasi stopa med cveticami; včasih potegne veter ter višje grme udari skupaj, da se začuje kakor rahlo šepetanje, iz plitvih, s kuhinjskimi rastlinami napoljenih košar pa se dviga duh vlažne prsti.

Spominja se izprehoda na kmete, ki ga je napravila s Franom. Sveži dih prirode, katerega je tedaj prvi pot dihala v sé, jo zopet oveva o smrtni uri. „Se-li spominjaš?“ jo vprašuje, kakor se jej zdi, in v mislih mu odgovarja: „Da, spominjam se!“ spomin dolgo živi.

Na koncu obrežja, ki je okrašen kakor za kako slavnost, pri stopnicah, ki drže k vodi, se je ustavila mala, lahna senca.

Takoj na to je nastal hrup in vpitje po vsem obrežju. „Pripravite čoln in kramp!“ Od vseh strani so hiteli skupaj čolnarji in mestni seržanti; čoln s svetilnico je odrinil od kraja.

Prodajalke cvetic so se vzbudile ker je jedna izmed njih zevaje vprašala, kaj se je zgodilo; kavarica, ki je čepela na koncu mosta, je odgovorila mirno: „Neka ženska je skočila v vodo“.

(Pride še.)

PODLISTEK

Fromont mlajši & Risler starši. 103

ROMAN.

— Francoski spisal Alphonse Daudet, preložil Al. B. —

Ozke, mračne ulice Maraisa, v katerih se je le tu pa tam svetila mrkla plinova luč, so se vile in križale tako, da je mrzlično iščoča, vedno zopet prišla na isto mesto. Nekaj jo je neprestano gnalo od reke, da-si jej je mokri veter vel v obraz. Voda se jej je umikala nekako; med njo in smrt so se stavili debeli zidovi, visoke hiše. A mala šepalka je bila pogumna ter je stopala dalje in dalje po robatem tlaku starih ulic.

Ste-li videli kedaj na lovu, kako zvečer rajna jerebica beži po razoru? Prihuljeno, vlačaje za sabo krvavečo perutnico, hiti proti skrivališču, kjer bode mogla mirno umreti. Nestalna hoja male, senčne postave, ki po tlaku hiti ob zidovih, dela prav tisti utis. In baš isto uro — skoro v istem mestnem okraju — blodi nekdo drugi po cestah iskaje, čakaje, obu an. O, da bi se le srečala, da bi ona nagovorila njega, ki ga žene naprej mrzlica, da bi ga vprašala: „Oprostite gospod... kje pridem k Seini?“

On bi jo takoj spoznal.

„Vi ste mamsell Zizi? Kaj imate tako pozno opraviti na ulici?“

Razmere na Primorskem.

(Govor posl. Spinčića v seji zbornice poslancev dne 13. maja 1897.)

Visoka zbornica! Po jednom mesecu in 7. dneh razpravljamo v drugič o našem nujnem predlogu. Isti se nanasa v prvo na abnormalne odnose na Primorski, v drugo na to, da treba drž. temeljne zakone dovesti do veljave tudi nasproti hrvatskemu in slovenskemu narodu, in v tretje na to, da se prouče mnogoštevilna aretovanja našega ljudstva, izvršena v zadnji čas. (Trajajoči nemir. — Predsednik zvonil.) To je dovolj vzrokov, gospoda moja, da se razpravlja o predlogu, kakor nujnem.

Umestno je tudi, da ravno letos govorimo o stvari, ko je ravno letos minolo sto let, odkar je k monarhiji pripal tudi oni del Istre, ki je bil mnogo let pod upravo republike beneške. Tedaj še in tudi pod republiko smatral je svet in smatrali so tudi monarhi to pokrajino (istrsko), kakor pokrajino, v kateri bivajo po glavnem delu Hrvatje in Slovenci. (Tako je! na desni.)

Še leta 1848 bilo je javnih funkcionarjev, ki so označali Istro, kakor tako deželo.

V letu 1857, ko se je vršilo ljudsko štetje, našli so v Istri in po vsem Primorskem izdatno večino slovanskega prebivalstva.

Mi vidimo pa, kako pada število Hrvatov in Slovencev in narašča število Italijanov. (Čujte! Čujte! na desni.)

Uprav grozne so v tem pogledu razmere v Trstu. V letu 1857 so našli 27000 Italijanov, v letu 1890 pa 100000, torej štirikrat toliko; v istem letu 1857 so našli v Trstu in okolici 39000 Slovencev, v letu 1890 pa le 27000. (Čujte! Čujte! na desni.) Te številke govore več, nego bi mogla velika knjiga. (Prav res!)

V Istri ni tako slabo, vendar je večina narasla za 25000 prebivalcev, manjšina pa za 46000. (Čujte! Čujte!). In na tem nismo krivi mi, ampak na tem je kriv zistem (Tako je!), po katerem se vlada tam. Abnormalne so razmere tam, ako se poštavajo šolski odnosi. V Istri je 17000 otrok, dolžnih obiskovati šole, ki pa ne obiskujejo šole (Čujte! Čujte!), ker je nimajo. V vsej Primorski ni nijedne srednje šole, nobene strokovne šole sploh, v kateri bi poučevali v hrvatskem in slovenskem jeziku. Ob 400.000 prebivalcev nobene šole v njih jeziku. (Čujte! Čujte! — Klici: Kje so zakoni?)

Na abnormalne odnose kaže tudi uradovanje; se strani c. kr. oblasti se uraduje tudi s hrvatskimi in slovenskimi občinami v jeziku, ki jim je tuj; in čisto se kaznujejo iste, ako nočejo vsprejeti takih dopisov. V takih okrajih, v katerih žive poleg 30000 Hrvatov le 8000 Italijanov, je okrajnih glavarjev, ki ne razumejo hrvatski. (Čujte! Čujte! Klici: Kaj takega trpi vlada?)

Imamo namestniških svet. vstevši namestnika, ki ne razumejo hrvaščine ali sloven.; tam se sploh ne piše nobena beseda hrvatski ali slovenski. Abnormalne razmere se kažejo tudi v tem, da se obrača le malo, ali nikake skrbi v blaginjo hrvatskega in slovenskega prebivalstva. Ako kedaj pride kaka podpora od strani vlade, potem se ista uporablja v agitacijske svrhe zoper slovensko zavest. Abnormalni odnosi se kažejo tudi v deželnem zboru, potem v okolnosti, da imajo prednost pred domačini ptuji ribiči, ptuji kupčevalci z vinom, ptuji trgovci in ptuji delavci, in da ti poslednji jemljejo domačinom vsakdanji kruh. Najabnormalnejši so pa odnosi in dogodki o volitvah; tu se dogaja že mnogo let vsakovrstnih nezakonitostij, tako v letu 1885 o državnozbornih volitvah, leta 1891 o državnozbornih volitvah.

Kaj takega pa, gospodje moji, kar se je zgodilo v letu 1897, še ni bilo. Nobena tuja vlada, tudi kraljeva italijanska vlada ne bi bila postopala tako, kakor je postopala c. k. primorsko-italijanska vlada.

Kakor pripravo za te volitve smatrat se mora gotovo letni občni zbor družbe „Società politica istriana“, ki se je vršil v Malem Lošinjju dne 21. junija. Tam so postavili načelo, da morajo pripasti Italijanem vsi štirje, ako že ne vseh pet mandatov, in sicer v jedini ta namen, da dokažejo, da je bila Istra italijanska, je in ostane. (Poslanec Gambini: Naravno! — Smeh na desni.) V ta namen se je žugalo cesarski in kraljevi vladi, da bi le ista stala na italijanski strani. V ta namen se je izdala parola osar tutto — vse poskusiti. — S

tem se je naravnost zanikovala ekzistencija Hrvatov in Slovencev v Istri. To se je godilo brez ovire, tiskalo brez ovire in širilo v vseh krogih brez ovire. S tem so razburili Hrvate in Slovence, razburili so jih nadalje po izvestnih slavnostih, o katerih najbrže noče ničesar vedeti centralna vlada ali pa res ne vé. Koncem maja in začetkom junija v minelem letu v Poreču, potem izvestne slavnosti dne 28. junija v Kopru na kopnem, a v Piranu na morju. Razdraženje se je širilo tudi ves čas potem po časopisih, sosebno po ital. časopisih. (Pride še.)

Politiške vesti.

V TRSTU, dne 17. maja 1897.

Zopet „žaljenje in provokacija“! Poslanec dr. Gregorič je izrazil v svojem govoru prav plastično, kako grozno žalijo Slovenci Italijane. Žalijo jih na sto in sto načinov. Italijani so grozno žaljeni že potem, ako Slovenci govore slovenski med seboj, žaljeni so — da povemo sumarično — že po tem, da so Slovenci toli drzni, da hočejo — živeti. In ker Slovenci hočejo živeti in ker žive v tej veri, da so tudi oni človeška bitja, ustvarjena po božji podobi, da so državljani, deležni državljanjskih pravic, potem seveda ni mogoče drugače, nego, da se ti siromašni in „zatirani“ Italijani čutijo žaljene in izzivane ob vsakem koraku, za vsakem oglom, ob vsaki uri in ob vsaki priliki. Grozno izzivanje in žaljenje Italijanov se je dogodilo tudi te dni. Tako stoji v „Indipendentu“ črno na belem. Žaljeno je bilo italijansko čutstvanje na grozen način na glavni razpravi proti Križanom, žaljeno, ker so se slovenski obtoženci zagovarjali slovenski in, ker so tudi njih zagovorniki govorili slovenski!!!

Ne menimo se dalje za nadaljnja hujskanja „Indipendentova“, katerimi pozivlja mestni magistrat, da naj ne daje zaslužka okoličanom —, v tem hujskanju je menda izraženo tisto „prijateljstvo“ progressovcev do okoličanov —, ne menimo se dalje za to, da „Indipendente“ podi okoličane v Ljubljano, nočemo žigosati dalje barbarskega fanatizma, ki siromašnemu ljudstvu odreka celo najelementarnejšo pravico, zagovarjati se v lastnem jeziku, ko gre za čast, za imetje, za osebno svobodo — o vsem tem nočemo govoriti na dalje, ampak konstatovati smo hoteli, da se Italijani čutijo žaljene in izzivane tudi po vršenju — zakonov!

To smo morali konstatovati, ker je to dejstvo izboren pripomoček osrednji vladi, parlamentu in vsej javnosti, da morejo ti trije činitelji po zaslugi ceniti tožbe Italijanov o izzivanjih od strani Slovencev. Oni se čutijo žaljene in izzivane povsodi zato, ker se hočejo kazati žaljene, da pod to pretvezo skrivajo svojo politiko nasilstva, fanatizma in strankarskega absolutizma. Seveda je ni oblasti na svetu, ki bi jim mogle braniti, ako hočejo biti „žaljeni“ in „izzivani“ za vsako ceno, ali absurdno bi bilo, ako bi vlada in javnost hoteli smatrati vse take tožbe za kaj drugega, nego za — hinavstvo, ono hinavstvo, ki na Primorskem tlači, na Dunaju pa krivi svoja hrbitišča, se liže in hlina, da se mora kar studiti vsakomur, ki jih mora gledati.

Iz tega najnovejšega napada „Indipendentovega“ je jasno razviden resnični cilj laške gospode: tlačiti hočejo in izobčevati velik del prebivalstva od uživanja ustavnih dobrot in pravic, česar pa ne more, ne sme dopuščati država, ako jej je kaj do tega, da po svoji uredbi zadobi pravico do naslova — pravna in moderna.

Slavni osrednji vladi in gospodi poslancem pa priporočamo najnujnejše, da pazno prečitajo dotični članek v „Indipendentu“ od 15. maja 1897. Iz tega članka posnamejo lahko glavni in jedini vzrok vsem — abnormalnim odnosjem na Primorskem.

Grško-turški spor. Sultan je izjavil baje, da ne privoli poprej v premirje, dokler ne bo ustvarjena taka podlaga za pogajanja za sklep miru, ki bi ugajala Turčiji. Toliko je čuti, da Turčija hoče staviti veliko trših pogojev za sklep miru, nego je pričakovala diplomacija. V podkrepitve teh zahtev, da so turški vladi prav dobro došli za izgovor zadnji ofenzivni čini Grkov v Epiru. — Seveda sodijo zopet drugi, da je Turčija stavila toli dalekosežnih zahtev, da bo mogla potem odjenjavati, a vendar doseči primerne koristi. — O bitki pri Gribovu, o kateri je minole

sobote jako zmagonosno poročal brzozjav iz Aten, pravijo današnja poročila, da je bila jako huda. Bitka se je nadaljevala včeraj in se ni završila. Grkov da je bilo mrtvih in ranjenih do 500. — Mi smo rekli že, da obžalujemo v interesu Grške same, da se je dala zavesti do te nove akcije v Epiru ravno sedaj, ko skušajo poslaniki v Carigradu doseči častno premirje. Da je bil to greh, čutijo menda sedaj tudi v Atenah. Vsaj soditi je tako po neti, ki jo je grška vlada razposlala poslanikom, s katero meče na turško vojsko vso odgovornost za te najnoveje boje, češ, da so se Turki pripravljali na napad na Arto ter da je bil namen Grkov le defenziven.

Različne vesti.

Sporočilo se smrtne postelje. Minole sobote popoldne sem bil naprošen, da pohitim nemudoma k smrti postelji. In hitel sem; kdo ne bi ustregel zadnji prošnji umirajočega?

Stopil sem v izbo, v stan žalosti, v katerem je že vel vzduh bližajoče se smrti.

Stegnivši proti meni svojo velo, blede, posuše...o roko, in s solzo v očeh me je obgovoril bolnik svojim slabim, pojemajočim glasom; toliko da sem ga mogel čuti:

„Gospod! Ravnokar je odšel duhovnik! Spravil sem se z Bogom. Treba pa, da sklenem svoje račune tudi se svetom. Zato sem vas naprosil, da pridete k meni. Željno sem vas pričakoval, ker sem se bal, da ne bi bilo prepozno. Hvala vam, prisrčna hvala na tej zadnji ljubavi! Prosim sem vas hotel, da poveste v listu, da v svojih zadnjih urah prosim odpuščenja vse one, katerim sem morda storil kaj slabega. In pa, dragi gospod Cotič, ko boste čuli danes ali jutri, da sem izdihnil, sporočite tudi, da v tem trenutku, ko se pripravljam na smrt, prosim znanca in prijatelja, naj se vsaj za prvi hip usmilijo moje uboge žene in mojih ubogih otročičev.“

V tem trenutku so se zalile oči bolniku; potem je še nadaljeval: „Vidite, moja bolezen nam je pojedla vse, sirote nimajo ničesar! Prosim vas, gospod Cotič, spolnite mi to zadnjo prošnjo.“

Obljubil sem seveda. Želje usirajočih nam morajo biti svete. To bi bilo moje sporočilo se smrtne postelje.

Pokojujnik, gosp. Avgust Kermavner, je bil večletni sourednik „Edinosti“. Bolehal je dolgo in mnogo trpel. Vendar je zvesto pomagal do smrti, kolikor je mogel. Še v petek nam je doposlal svoj prispevek. In minolo nedeljo zjutraj je izdihnil. — Bil je časnikar, slovenski časnikar, s tem je menda povedano zadosti. Delal je pri našem listu ta zadnja leta — v tej dobi, ko se moramo žrtvovati vsi, ko mora delati skrajnim naporom, da vzdržujemo to prepotrebno glasilo tržaških Slovencev. Torej tudi pokojniku gre del zasluge na tem, da je list „Edinost“ danes to — kar je!

Ohranimo mu torej hvaležen spomin in Vsevečni podeli mir in pokoj duši pokojnikovi!

Makso Cotič.

Himen. Poročil se je dne 16. maja t. l. c. k. poštni oficijal-vodja v Št. Petru gospod Ferdó Kariž, z gospodičino Rozi Lenassijevo v Planini. Naše čestitke.

Boj za slovensko šolo v Trstu. Dne 5. maja so bili poklicani na magistrat prvopodpisanci štirih prošenj za slovenske šole v Trstu. Ker vem, da ljudje pričakujejo nestrpno in bi radi vedeli, kaj da so opravili dotičniki, usojam si jaz naznaniti, da niso opravili ničesar in da bodo poklicani v kratkem zopet. Prečitali so se jim neki spisi, v katerih trdi občina, da imamo šol v okolici, lepih cest in da v mestu sploh ne trebamo slovenske šole — kar so nam povedali že stokrat. Naše stališče je dovolj in jasno označil naš dični dr. Gregorin in ni treba drugih izjav. Ako bi pa hoteli dodati še kaj, morali bi ponavljati zopet (kakor to oni delajo): ako so ceste po okolici lepe in kratke, ako naši otroci lahko (?) zahajajo v okoličanske šole — zakaj so pa oni napravili baš v onih okoličanskih šolah svoje laške oddelke??? Kolikor je iz mesta v okolico, ravno toliko je iz okolice v mesto!! Dr. Frühbauer, magistratov delegat, nam je rekel: „P o v e s t i vam priznajemo pravico do slovenske šole, toda tu nam gre za obstanek, tu treba pustiti vest na strani. Ker, ako bi prišlo do tega, da bi vam morali dati le jedno šolo, bilo bi po nas. (!) Vi bi se ne zadovoljili z jedno, nego bi

jih zahtevali več in več tako, da bi se poslovenile vse naše meščanske šole; Zato se branimo mi na svoji zemlji, v svoji hiši, kakor bi to tudi vi storili v sličnem slučaju". Podpisani sem odgovoril, „da mi ne odnehamo; ako ne bodo zadoščale te štiri prošnje, jim napravimo jedno s 5000 podpisov; da mi nočemo ukazovati v tuji hiši, ker ta hiša je tudi naša. Njih pradedje so pa nam jo zasedli le po zvijači, kakor je jež zasedel lisičino luknjo; da mi smo tu avtohtono ljudstvo, a da oni so priseljeni koloni itd. Ko je videl, da mu Kandlerjeva zgodovina slabo služi, završil je: „Intanto adesso comandemo noi“! (za sedaj ukazujemo mi). Slovenci in Slovence: „Ne udajmo se!“

Nebodigatreba.

25letnica grofa Harracha. 25 let je minolo te dni, odkar ta češki kavalir predseduje banki „Slaviji“. Tem povodom mu je direktorij poklonil adresu in se je v dvorani za seje odkrila slika slavljenceva v naravni velikosti. Dne 14. t. m. pa je bil 29. redni občni zbor „Slavije“! Na tem shodu je govoril tudi ravnatelj Hribar rekši, da je „Slavija“ zato priljubljena med Slovenci, ker goji slovansko vzajemnost in ker jej je na čelu takov zlat značaj. Slovenci nimajo svojega plemstva, zato so vsprejeli grofa Harracha za svojega. Le-ta se je tudi res večkrat potegnil za siromašni slovenski narod. — V svojem odgovoru je rekel grof Harrach: Mesto Ljubljana me je nedavno počastilo z diplomom častnega meščana. Na tem odlikovanju se zahvaljujem iskreno in pošiljam Slovincem najpriskrenejši pozdrav z zagotovilom, da hočejo Čehi v bratski slogi živeti se Slovenci. Jaz se klanjam načelu, da treba pomagati, kjer je beda in bojevati se tam, kjer se zgodi krivica. V tem zmislu se ravnam tudi nasproti Slovincem.

Mraz! Da, uprav mraz je obšel magistratne uradnike, ko jim sem izročil neki opomin davkarske oblasti, sestavljen v slovenskem jeziku! Izročil sem omenjeni opomin jednemu gori omenjenih uradnikov. Ta je pogledal istega, pokazal drugemu, tretjemu itd. Vrnivši se k meni me je vprašal, kaj da je to. Odgovoril sem mu, da ne vem. Potem me je poslal k drugemu, ker da on nima v rokah takih poslov. Šel sem, akoravno sem vedel, da pridem zopet k njemu (veselilo me je opazovati kisle obraze). Od tam so me znova poslali na prvotno mesto. Toda nisem jih ubogal, ampak zahteval sem, naj gre zmenoj eden uradnikov, kar se je zgodilo. Prišedši k prvo omenjenemu, rekel sem, da mera on to rešiti, kar je potrdil tudi moj spremljevalec.

Sadaj se mu je godilo kakor onemu: naprej ne vem, nazaj ne smem! Ko si je še jedenkrat ogledal to „strašno“ prikazen, se je namuznil rekši: „Kdo vam je dal to?“ Odgovoril sem, da ces. kr. davkarija v Trstu. „V Trstu!“ se je zgrozil, „nemogoče, no, pa mi tega ne razumemo“. — Dobro, sem odgovoril, jaz pa ne znam tolmačiti! Ko je videl, da ne gre drugače, je vendar razumel toliko, da tu gre za nove in napravil je pobotnico, toda kako?! Davke sem plačal za „Tržaško posojilnico in hranilnico“, a on je zapisal „Società di mutuo soccorso e prestiti“!! kar bi značilo „Podporno društvo in posojilno“!!

Čul sem par „ščavov“ ali tako, da ne vem, so-li bili namenjeni Slovincem, ali onim Lahom, ki so še Menelikovi ščavi v Afriki? — Zebe jih, zebe Italijane tudi v majniku. In ta mraz bode trajal tudi v najhujšem poletju... zato bodemo že skrbeli mi Slovenci!

Razprava proti Križanom je trajala v soboto zvečer do 11. ure. Obsojeni so bili vsi obtoženci razun jednega. Kazni so veliko huje, nego se je pričakovalo sploh, gibljejo se med 7 dnevi zapori do 15 mesecev težke ječe. Jeden obtožencev je dobil 15 mesecev, jeden 14, jeden 13, dva po dvajnajst, drugi po manj. Da bodemo mogli podati nekoliko obsežnejše poročilo, pridodati hočemo prilogo današnjemu večernemu izdanju.

„**Delalsko podporno društvo**“ v Trstu je imelo v nedeljo dne 9. t. m. ob polpetih popoldne svoj redni občni zbor, ki je bil dobro obiskan.

Predsednik g. prof. M. Mandić je pozdravil zborovalce s primernim govorom ter jim predstavil vlado zastopajočega komisarja, namestniškega tajnika g. Ant. Rebecka, katerega je zbor pozdravil spoštljivo.

Tajnik g. J. Bubnič je prečital društveno kroniko, blagajnik g. Jak. Perharc pa denarničarjevo poročilo o računu za leto 1896. Poročili j

zbor odobril brez prigovora. Zborovanje se je zaključilo s trikratnimi živijoklici na presvetlega našega vladarja. V novi odbor so bili voljeni sledeči gospodje: Predsednik: Mandić Mate. Odborniki: Bogdanović Anton, Bubnič Josip, Besednjak Ivan, Biček Ivan, Perharc Jakob, Perušek Vinko, Primožič Fran, Kocmur Ivan, Čevna Anton, Kozlovič Jakob, Rozman Fran, Rep Anton, Ipavc Ivan, Volčič Vekoslav, Vertovec Andrej, Gulič Fran, Muha Anton, ml., Žejen Anton, Vouk Valentin, Hlad Josip, Skapin Fran, Rakuša Fran. Namestniki: Pertot Andrej, Stantič Josip, Hrvatini Miha, Naberger Matija, Bavcon Ivan, Kolb Josip. Pregledovalci računov: Presen Miha, Bizjak Gregor, Besednjak Peter. Razsodišče: Žitko Fran, Polič Fran. V seji dne 13. t. m. se je sestavil odbor sledeče: Podpredsednika: gg. Anton Bogdanović in Anton Rep. Tajnika: gg. Vinke Perušek in Josip Bubnič. Blagajnik: g. Jakob Perharc. Knjižničar: gg. Fran Rozman in Ivan Kocmur. Knjižničar: g. Fran Rakuša. Gospodarji: gg. Ant. Čevna, Ivan Ipavc, Fran Primožič in Ivan Biček.

Iz Ljubljane nam pišejo: Petnajst let je minulo ravnokar, odkar so ljubljanski Slovenci vrgli s starega in sivega „rotovža“ zadnje nemškutarsko posadko in od tedaj stamestni občinski zastop in uprava mestne občine ljubljanske v rokah narodne stranke. Teh petnajst let preživela je kranjska nemškutarsko-nemška stranka v brlogu svoje pasivne politike, in samo godrnjala je in zabavljala v njej!

Letos pa je ljubljanska nemškutarsko-nemška stranka nakrat zapustila svoj politično-medvedji brlog, zasedla svoje mršavo kljuse in se spustila z njim v občinski volilni boj zoper narodne in klerikalne kandidate, in argument ji je bil: ker je o državnozbornski volitvi bilo oddanih nekaj njenih glasov za kandidata narodne stranke, in pa, — ker je — občinsko gospodarstvo slabo!

Tri kandidate je postavila in v dveh razredih je stopila v boj in v obeh razredih s temi kandidati tako padla, da se ne pobere nikdar več in da ji ne preostaja drugega, nego da se zarije zopet v brlog svoje politične pasivnosti, v njem zopet godrnja, in zoper „slabo gospodarstvo“ narodne stranke — zabavlja.

V Ljubljani posebej in na Kranjskem v obče je moč nemškutarske stranke — in ker se Nemci z njo spajajo, tudi nemške — za vedno razbita, a žalostno je sedaj le to, da se narodna in Slovenceva stranka rujeta še vedno, kakor pes in pa mačka. Malo popustljivosti na jedni in drugi strani, pa bi se Slovenci kranjski na zunaj lahko „postavljali“, kakor močje in — značaji!

Umestno pa je, da vzamemo zdaj nekoliko v pretres delovanje nekdanjega nemškutarskega občinskega zastopa in ono narodnega obč. zastopa v Ljubljani.

Pisec tega dopisa pozna Ljubljano in živi v njej — četudi ne nepretrgoma — že 24 let, izvestno torej lahko kaj priča o njej in ničmanj tudi o — nemškutarsko-nemški stranki, ki je pred petnajstimi leti imela v rokah mestni zastop!

Kaj je storil nemškutarski mestni zastop za Ljubljano skozi dolgo vrsto let? — Nič! Par drevesec je zasadil, par cest dal tu in tam pomesti, otepal okolu sebe z nemškimi razglasi, teroriziral z vso nadutostjo in brezobzirnostjo narodno manjšino (?!), veliko kričal in razsajal „über den deutschen Character der Stadt Laibach“ itd., naročil v svoji predrznosti za slovensko mesto in za denar večine slov. prebivalcev nemško slovenske ulične in hišne table, in s turško ošabnostjo uplival na nekatere več ali manj slov. mestne uradnike, da so iz strahu in omahljive značajnosti svoja slovenska imena — nemško pisali! — To je pa tudi vsa gloria in „Schein“ — prejšnjega nemškutarskega zastopa na starem in sivem ljubljanskem rotovžu. In kdor je leta 1882. po Kr. r. pregledal in poznal našo Ljubljano, mora danes pritrčiti, da je vse to res! Nemškutariji res niso izdali veliko, pa tudi storili niso nič za razvitek in napredek mesta! — Pa jo poglejte Ljubljano pet, deset let pozneje, poglejte jo pred potresom, kadar hočete, in poglejte jo ob potresu, pa danes — čez dve leti po grozni katastrofi! Na vseh koncih in krajih znotraj in okrog mesta: povsod spričevanje o umnem in previdnem gospodarstvu, o razvitku, napredku, žive priče o varčnosti in redu, o znanju potreb in interesov mesta in njegovega prebival-

stva. To vse je najti v dejanji izvršeno danes že v Ljubljani, sami dokazi o zmožnosti Slovencev za vsako pozitivno delo, ne pa samo za delo in načrte na papirji in jeziku, kakor se je pokazala že toli in tolikrat pri nasprotnikih sedanjega narodnega mestnega zastopa ljubljanskega! — O podrobnostih pa prihodnjič. — n. —

Družbi sv. Cirila in Metoda v Ljubljani so v zadnjih dveh tednih darovali: Gdč. Ljudmila Roblek v Litiji mesto venca na krsto gospe Ane Oblakove 2 gl. — Mala družba po pogrebu č. g. Iv. Bolte, župnika v Ledinah, 3 gl. 73 nč. — Iz nabiralnika pri g. Ivanu Pignatariju v Črnicah pri Gorici 1 gl. 51 nč. — G. Janko Jeglič, načelnik pri sv. Križu pri Litiji svote 1 gl. 30 nč., nabrano v Miklavčičevi gostilni za izgovorjenje ptujke med slovenskim pogovorom. — Slavna posojilnica v Konjicah 25 gl. — Iz nabiralnika v A. Svetinovi gostilni v Žirovnici 2 gl. 50 nč. — Ženin iz Trnovega v Ljubljani 1 gl. — Č. g. Franc. Jeršič, vpok. župnik pod Št. Jurijem v Izlakah, za velikovsko šolo 2 gl. — Č. g. A. Tolminec v Gradcu, mesečni donesek 5 gl. — Briska podružnica v Biljani po g. F. Simčiču 30 gl. — Čisti dohodek zabavnega večera šenklaško-frančiškanske ženske podružnice v Ljubljani 80 gl. 46 nč. — Gospodje ljubljanski bogoslovci pokroviteljnine 102 gl. 32 nč. — Slavna posojilnica v Ribnici 20 gl. — Bog plačaj vsem milosrdnim dobrotnikom! Opozarjamo vse častite gg. podružnične blagajnike in blagajnice, da bi začeli pobirati udnino. Letos je dohodkov za dober tisočak manj, kakor jih je bilo lani osovrej. Slovenci, ne nazaj, ampak naprej!

Blagajništvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Narodno-gospodarske stvari.

Kako naj se brani proti peronospori.

Dvogovor mej učiteljem in vinogradnikom.

Spisal I. S. Fojačev.

(Zvršetak.)

Ponovitev.

Predno se razideva, še par nasvetov:

1. Ne pozabite, kakor sem vam omenjal najprvo, da bi bilo dobro, da se kmetje združite in da se obvezete sezgati vsako leto vse perje in odrezani les, ali pa, da ravnate z njim, kakor sem vam že rekel.

2. Dobro bi tudi bilo, ako bi se namazale trte jeseni z raztopino 2 kg. vitrijola in 2 kg. apna na 100 litrov vode; s tem, ne samo da bi se uničilo marsikoje seme peronospore, nego bi se pokončalo i mnogo drugih škodljivih mršesov in kukcev.

3. Človeku ni dana ta moč, da bi lahko po svoji volji ukazoval vremenu: danes bodi lepo — bodi toliko časa lepo in suho, da se ne razvije peronospora! Ali ako vinogradnik jemlje v poštev okolnost, da vlaga podpira množenje in širjenje peronospore, potem bode moral paziti na to, da ne bode sadil svojih vinogradov v prevlažna tla — v taka, kjer se je bati vsakočasnih povodnji ali v sredino med gozde, ampak v bolj suha tla, v tla, kjer se da odvajati odvišna voda, v tla na takih mestih, kjer ni zabranjeno svobodno cirkuliranje zraka.

4. Popustiti moramo sajenje onih vrst, ki so preobčutljive proti peronospori; osobito nam je sedaj prilika, ko moremo prenoviti naše vinograde na podlago ameriških trt, izbirati najboljših in neobčutljivih trt.

5. Sadite samo močnih trt, ki imajo močan les in ki bujno rastejo, kajti takim ne bode tako lahko škodila peronospora — in tudi močna zdravila ne, ako bi jih morali rabiti. Ako je veliko plevela in trave v vinogradu, okopavajte in ple-

Voda Beaufort - Spontin

iz vreleca v

Neudorf-u pri Karlovih varih

je najbolja in najzdraveja pijača, ker razven dvojne ogljenčeve kisline od magnezije ima v sebi tudi 32% naravnega ogljenčevega kislica.

Zastopstvo za Trst, Istro in Primorje

Siegfried Hochwald

TRST — Via Giotto — TRST.

